

1. LEERLINGEN

Kom naar mij, jullie die vermoeid zijn en onder lasten gebukt gaan, dan zal ik jullie rust geven. Neem mijn juk op je en leer van mij, want ik ben zachtmoedig en nederig van hart. Dan zullen jullie werkelijk rust vinden, want mijn juk is zacht en mijn last is licht.' Mat. 11:28-30

Toen hij deze dingen zei, kwamen velen tot geloof in hem. En tegen de Joden die in hem geloofden zei Jezus: 'Wanneer u bij mijn woord blijft, bent u werkelijk mijn leerlingen. U zult de waarheid kennen, en de waarheid zal u bevrijden.' Joh. 8:30-32

1.1. Een leraar 'volgen' ... Jezus roept:

Als de nog onbekende Jezus langs het water loopt, bij het Meer van Galilea, ziet Hij daar tweemaal twee mensen, broers. Simon en Andreas is het ene koppel, Johannes en Jakobus het andere. Hij 'roept' hen alle vier en zij laten 'meteen' alles achter waarmee ze bezig zijn. 't Ene stel laat hun netten achter (zie Mat. 4:20) de anderen verlaten ter plekke hun netten, maar ook hun boot en zelfs hun vader, Zebedeüs (vers 22). Vanaf nu volgen ze Jezus, vanaf nu is Hij hun Rabbi (leraar) en steeds meer ook hun Heer.

In het Griekse werkwoord 'akolouthen' zit een heel leerproces opgesloten: het delen van elkaars voedsel en gedachten. Het in het openbaar of in het verborgene steeds opnieuw bij Christus komen om nadere informatie of om verdere instructie. Het zien hoe Hij omgaat met de meest uiteenlopende mensen. Het opmerken van (en wellicht het leren delen in) zijn mededogen, begrip, vergeving, boosheid of verdriet. Het woord 'volgen' omvat het hele leerproces: ze ervaren zijn immense aantrekkingskracht, maar zijn soms wrevelig, verontwaardigd, weerbarstig of simpelweg vol onbegrip. Ze moeten gaan groeien in nederigheid ten opzichte van zichzelf en eigen prestaties en positie. Ze moeten groeien in toewijding aan Hem.

Dat simpele woord 'volgen' is daarmee een werkwoord gebleken dat een bepaalde levensstijl inhoudt. In samenhang daarmee is het leefpatroon dat ze allengs gaan ontwikkelen, het geloof in Christus, de Weg gaan heten. We vinden die term in Hand. 9:2, 19:9 en 24:14,22. Zo spreken Jezus' volgelingen kennelijk over zichzelf: mensen van 'de Weg'. Heidense buitenstaanders noemen hen het eerst 'Christenen' (Hand. 11:26). Op die Weg gaand moeten ze steeds meer gaan lijken op Hem, toegroeien naar zijn beeld. (Zie daarvoor bijvoorbeeld Rom. 8:29; 1 Joh. 3:2). Binnen het Jodendom, en ook binnen het christelijk geloof, is het accent op 'leren' niet altijd, of in de eerste plaats, een intellectueel accent. Niet geleerdheid in verstandelijke zin is doorslaggevend. Vooral belangrijk is het dat mensen weten Wie God is en Wie zijn Zoon Jezus Christus is. Het gaat om de 'leiding' door de Heilige Geest.

1.2. Het 'juk' van de Wet

In Mat. 11:28-30 gaat het om een uitnodiging die Christus doet, aan mensen die op zoek zijn naar houvast voor hun leven. Hij spreekt tot 'God-zoekers' en spreekt over een 'juk'. In zijn tijd was dat een bekend beeld; ook andere rabbijnen spraken van een juk, 'het juk van de wet', 'het juk van de geboden', 'het juk van God'. Door hun activiteit was de godsdienst een zaak van geboden geworden; er waren steeds meer regels in het leven geroepen om in elke situatie en bij iedere eventualiteit te kunnen zeggen wat God precies van mensen wilde in die heel specifieke situatie. Het netwerk van de wet was in steeds meer detail geknoopt, steeds fijnmaziger geworden; het hele leven was van begin tot einde 'omheind' door regelgeving. In dit streven van de wetgeleerden schuilt ongetwijfeld een enorme hoeveelheid levensernst. Men besepte goed: geloven in de Hoge en Heilige God is geen kwestie van een opwelling, maar het plaatst iemand levenslang onder een onbuigzame en strikte discipline. De Here Jezus wist dat natuurlijk ook heel goed, maar op de een of andere manier prees Hij die farizeeërs en wetgeleerden toch niet! 'Zij binden zware lasten bijeen en leggen die op de schouders der mensen', zei Hij over hen. (Mat. 23:4) Dat klinkt niet zo positief...

Dat woord 'juk', 'zugos' in het Grieks, wordt door de Heer in een heel ander kader gezet. Hij zegt: 'Mijn juk is zacht'. Die zin kan ook vertaald worden als: 'mijn juk past goed'. Als in het Heilige Land een os met een juk werd beladen, werden eerst alle maten genomen. Vervolgens werd het juk voor het dier 'op maat gemaakt'; zo gaat straks het dier met een lekker zittend juk op pad.

1.3. Leren van een Persoon!

In het boven genoemde kader gaat Christus verder en zegt Hij dat opmerkelijke woord: 'Leer van Mij'. Hij is de Leermeester, de Rabbi die aan mensen onderwijs geeft. Over Wie God de Vader is, want niemand kent God de Vader zelfs maar half zo goed als de Zoon. (Mat. 11:27)
a. 'rust voor je ziel'

Hij zegt Zelf dat Hij een goede en zachtmoedige leraar is; Hij hoort tot het soort docenten dat bij leerlingen interesse en liefde voor een onderwerp kan oproepen en maken dat dit hun in sommige gevallen levenslang bijblijft. 'Neem mijn juk op je en leer van mij, want ik ben zachtmoedig en nederig van hart. Dan zullen jullie werkelijk rust vinden. (Mat. 11:29)

b. op Jezus gaan lijken

Hoe worden we echte 'discipelen'? Door niet even terloops Hem de moeite waard te vinden, maar door te volharden in het volgen van Hem. 'Blijf in mij, dan blijf ik in jullie.' (Joh. 15:4) We moeten ons aan Hem vastklampen, de connectie vasthouden, zoals een tak (rank) van een wijnstok ten dode opgeschreven is, als hij de verbinding met de stam, en daarmee met de levenssappen, kwijtraakt. 'Ik ben de wijnstok en jullie zijn de ranken. Als iemand in mij blijft en ik in hem, zal hij veel vrucht dragen. Maar zonder mij kun je niets doen.' (15:5) Het voorbeeld van de Here Jezus hoort ons hele leven te vullen en te stempelen. Het hoort ons steeds opnieuw in de richting van Gods wil te duwen. We moeten aangesloten zijn op de Krachtbron. Het is echter ook nodig dat we in zijn onderwijs volharden. 'Als jullie in mij blijven en mijn woorden in jullie, kun je vragen wat je wilt en het zal gebeuren.' (vs.7)

1.4. Gevolgen

Het discipelschap raakt dus niet alleen ons weten, maar ook, en vooral, ons kennen. Er zijn mensen die 'verdoofd' zijn, die leven in de 'ijdelheid van hun denken'. Ze zijn 'verduisterd in hun verstand, vervreemd van het leven van God'. De reden van dat tragische leven wordt genoemd: 'In hun geest heerst duisternis en ze zijn vervreemd van het leven met God'. (Ef. 4:17-19) Maar wat de gelovigen betreft zegt de apostel: Maar zo hebt u Christus niet leren kennen!' (4:20) 'Onwetendheid' kan maken dat een leven tegen Gods wil ingaat; een leven in overeenstemming met die Wil wordt echter gevonden bij mensen die Christus hebben leren kennen en zich daaraan ook houden. Het gaat immers steeds om het kennen van een Persoon, en niet zozeer van een actieplan of programma.

1.5. Doelen om te stellen

Wie de inhoud van Kol. 2:1-3 overdenkt concludeert dat christenen geneigdheid tot studie moeten hebben. Christenen horen mensen te zijn met een luisterhouding, een ontvankelijk hart. 'Een béétje Christen' is leergierig en corrigeerbaar. Hij of zij zoekt 't steeds meer, en dieper, bij Jezus en leeft onder de belofte dat 'in Hem schatten van wijsheid en kennis' te vinden zijn. Toch, het gaat niet alleen om 'inzicht', zelfs 'volledig inzicht', maar dat onze harten 'in liefde verenigd worden tot alle rijkdom van een volledig inzicht'. Het gaat er om dat 'onze harten getroost' worden.

Tenslotte, er is een gevaarlijke visie, die van tijd tot tijd de kop opsteekt, vaak op uiteenlopende plaatsen. Een soort 'vrome onkunde': Weg met concrete studie van de Bijbel! Het gaat erom dat Christus bezit neemt van je hart! Het gaat niet om de letter, het gaat om de Geest die levend maakt. We moeten ons openstellen voor Gods Woord nu - hoe Hij nu in de stilte van mijn binnenkamer en de stilte van mijn hart spreekt. Hoe aantrekkelijk die boodschap soms ook klinkt, hij is vals! Er is géén belofte van de Geest dat Hij bij voorkeur komt in lege hoofden! Een vol hart is geen bonus op onwil om de Bijbel te bestuderen. Waar men 'geestvervuldheid' opvat als vrijbrief voor geestelijke en intellectuele luiheid, zal men merken hoe boze geesten altijd belangstelling hebben voor de lege ruimtes en 'leegstaande panden'. (Mat. 12:44)

1 Petrus 3:15 zegt: 'Vraagt iemand u waarop de hoop die in u leeft gebaseerd is, wees dan steeds bereid om u te verantwoorden.' Hoe kunnen christenen anderen echt vertellen van 'de hoop die in ons is', als we die reden zélf niet kennen? Wat nodig is, is dat we wéten wat we geloven en ook weten waarom we het geloven. Dat alles betreft de individuele gelovigen, maar het zegt ook wat over de gemeente. De gemeente als een leerhuis: een huis van studie; samen mensen zijn in beweging, zaken intellectueel doordenkend, maar ook biddend en leiding ervarend. Een plaats zijn waar de openheid heerst die nodig is, en de nederigheid, en de echte bereidheid je denken, voelen en doen te scherpen aan elkaar. Voor zijn aangezicht en binnen de kring van zijn Licht.

Vragen:

1. Er is verschil tussen een regel volgen en een persoon volgen. Hoe heb jij dat verschil leren kennen?
2. Wat voor jou de belangrijkste verandering geworden bij je beslissing de Here Jezus te gaan volgen?
3. Ken je een persoon die voor jou een voorbeeld is bij het volgen van de Here Jezus? Waarom is die dat?
4. Waarin ben jij een voorbeeld?

2. TOPSPORTERS

Weet u niet dat van de atleten die in het stadion een wedloop houden er maar één de prijs kan winnen? Ren als de atleet die wint. Iedereen die aan een wedstrijd deelneemt beheerst zich in alles; atleten doen het voor een vergankelijke erekrans, wij echter voor een onvergankelijke. Daarom ren ik niet als iemand die geen doel heeft, vecht ik niet als een vuistvechter die in de lucht slaat. Ik hard mezelf en oefen me in zelfbeheersing, want ik wil niet aan anderen de spelregels opleggen om uiteindelijk zelf te worden gediskwalificeerd. 1 Kor. 9:24-27
Een atleet wordt niet gelauwerd als hij zich niet aan de regels houdt. 2 Tim. 2:5

In het Nieuwe Testament wordt meer dan vijftig keer over Christenen gesproken als mensen die zich moeten spiegelen aan de atleten, de worstelaars of de boksers in hun midden. Met andere woorden ze moeten letten op het gedrag van 'topsporters'. Het zal niet verbazen dat dit taal- en beeldgebruik vooral bij de apostel Paulus te vinden is, in zijn brieven aan gemeenten en personen die uit het heidendom afkomstig zijn en nog steeds in een heidense context moeten (over)leven. Het leven van de topsporter, zoals Paulus dat klaarblijkelijk enigszins heeft gekend, bevat namelijk enkele elementen die Christenen alleen tot hun schade verwaarlozen.

2.1. *Atleten: het parcours*

De racebaan ligt voor ons, medegelovigen, zegt hij. We kunnen ver weg de finish al zien; in elk geval weten we dat die daar ergens moet zijn. Het traject is al voor ons vastgesteld; dat kunnen we niet zelf bepalen. De precieze spelregels zijn ons al meegedeeld; die hebben we ook niet zelf kunnen vaststellen. We lezen dat beeld in 1 Kor. 9:24-27, maar ook in Gal. 2:2, waar hij spreekt over zijn contact met de leiders van de gemeente in Jeruzalem. Hij wil de inhoud van zijn werk onder de heidenen graag bespreken met hen, '... want ik wilde me ervan overtuigen dat mijn inspanningen, toen en nu, niet voor niets waren.' In de brief aan de Filippenzen, een sterk persoonlijke brief, die ons veel vertelt over zijn eigen beleving van het geloof, zegt hij: 'Houd daarbij vast aan het woord dat leven brengt. Dan kan ik op de dag van Christus trots zijn omdat ik me niet voor niets heb ingespannen en afgemat.' (2:16) 'Maar ik heb de goede strijd gestreden, de wedloop volbracht, het geloof behouden.' lezen we in 2 Tim. 4:7, het laatste hoofdstuk van de brief, die volgens kenners vermoedelijk ook de laatste van Paulus' nagelaten geschriften is. Hij spreekt over zijn aanstaande dood. Dát hij gaat sterven lijkt hem niet al te zeer te verontrusten; wat hem bezighoudt is het gegeven dat 'de krans van de gerechtigheid' gereed ligt, 'die de Heer, de rechtvaardige rechter, aan mij zal geven op de grote dag; en niet alleen aan mij, maar aan allen die naar zijn komst hebben uitgezien.' (2 Tim. 4:8) Woorden als 'voor niets' lopen komen in deze teksten voor, maar ook 'de erekrans' of 'kroon', en ook de Dag van de Prijsuitreiking, als Jezus terugkomt en ieder voor Hem moet verschijnen. 'De dag van Christus', op dat Einddoel is Paulus' inspanning gericht. De 'loopbaan' is dus het leven dat je voor Gods aangezicht leidt. Vooral het aankomen is heel belangrijk.

2.2. *Atleten: de toeschouwers en de Jury*

Ook in een andere brief, aan de Hebreëën, komt hetzelfde beeld voor; het wordt er zelfs uitgebreid. Grote aantallen zeer deskundige toeschouwers ('een menigte geloofsgetuigen') vult de tribunes. Ze hebben de race al beëindigd en kennen het parcours uit eigen ervaring. Ze weten waar de verzuring in je benen kan toeslaan, en waar je dan op pure wilskracht verder moet. Waar je dus moet 'volharden'. De toeschouwers hebben in het verleden de finish gehaald. Jezus geeft het startsein; Hij de 'Starter' en het belangrijkste 'Jurylid' van het toernooi. Hij heet 'de grondlegger en voltooiër van ons geloof'. (12:2). Het Griekse woord 'Archègos' kun je ook vertalen met 'Leider', 'Pionier'. Jezus kent het hele parcours heel goed. Hij stelt de spelregels vast en ziet toe op strikte naleving ervan.

c. mogelijkheid van diskwalificatie

In de voorafgaande verzen kwam een keer de vrees van Paulus naar voren dat hij de race 'voor niets' (vruchteloos) zou hebben gelopen. Laten we ervoor zorgen dat we niet 'gediskwalificeerd' worden. Zorg er ook voor dat je de medaille haalt, want daar heb je al die jaren op aan gewerkt. Het zou tragisch zijn, als die je op het laatste moment nog zou ontgaan... 'Ik hard mezelf en oefen me in zelfbeheersing, want ik wil niet aan anderen de spelregels opleggen om uiteindelijk zelf te worden gediskwalificeerd.' (1 Kor. 9:27).

2.3. *Verantwoorde topsport*

Feitelijk wordt de topsporter steeds op positieve wijze aan de Christen ten voorbeeld gesteld, om vooral drie elementen:

a. de wijze waarop een topsporter zich voorbereidt

Het eerste dat opvalt bij een topsporter is de grote mate van ernst waarmee hij/zij de betreffende tak van sport beoefent. Omgekeerd, als iemand zijn of haar tak van sport niet ernstig beoefent, niet jarenlang traint, zich er niet van alles voor ontzegt, zal hij/zij nooit een topsporter worden! Topsporters werken jarenlang aan dat ene doel: op het goede moment te kunnen 'vlammen'. Sporters maken dus plannen voor de langere termijn! Zij bereiden zich jarenlang minutieus voor en doen dat in groot stilzwijgen, in alle rust. Het gaat om vele jaren van volstrekt onglorieus bezig zijn om eenmaal, voor het oog van de halve wereld misschien, mensenmassa's tot enthousiasme of vervoering te kunnen brengen.

Dat is nu precies de parallel waar het Paulus om gaat. Mensen, we zijn geroepen om de race te lopen en hoe kunnen we dat ooit naar behoren doen, als we ons niet voldoende hebben getraind? In dat 'trainen' zit datgene wat je in 'de binnenkamer' doet, voor iedereen onzichtbaar, behalve voor de Here God en zijn engelen. Onzichtbaar ook voor iedereen behalve de Boze en zijn demonen, want in de hel houden ze eveneens de menselijke arena nauwkeurig in de gaten. 'Ik hard mezelf en oefen me in zelfbeheersing', zegt de apostel. (1 Kor. 9:27) Hij spreekt over de voortdurende training, die de topsporter-in-wording betreft op de tijd dat hij naar bed gaat, het voedsel dat hij eet, of niet eet, de drank die hij neemt, of niet neemt. 'Iedereen die aan een wedstrijd deelneemt beheerst zich in alles' (1 Kor. 9:25)

De parallel is duidelijk; Christenen moeten tijd, veel tijd, investeren in voorbereiding op hun taak. Het is goed om bijvoorbeeld Stille Tijd te houden, de Bijbel te lezen, het contact met de Here God te zoeken, na te denken, te overpeinzen in stilte. Dat is één van de manieren om je steeds weer op het christelijk leven voor te bereiden. Dat is ook een manier om te vechten tegen je eigen beperkingen en tekortkomingen. (Zo zou een topsporter 't noemen; een christen noemt dat vermoedelijk ook 'zonde'!)

b. de manier waarop de topsporter volgens de regels van het spel opereert:

'Een atleet wordt niet gelauwerd als hij zich niet aan de regels houdt.' (2 Tim. 2:5) Bij sommige Spelen moest een atleet vooraf de eed afleggen dat hij minimaal een jaar dagelijks had getraind; anders mocht hij niet eens meedoen! Het gaat ook om de regels van het spel. Toeschouwers kunnen een daverend gejuich aanheffen; ze kunnen ook een afkeurend fluitconcert starten! Scheidsrechters of jury kunnen, soms na uitvoerig overleg, besluiten een medaille niet uit te reiken of, vermoedelijk nog dieper schande, uitspreken dat die moet worden teruggegeven.

Paulus spreekt over 'diskwalificatie', in het laatste vers van 1 Kor. 9. Hij houdt zijn lichaam in bedwang om niet, na aan anderen gepredikt te hebben, wellicht zelf 'afgewezen' te worden. Dat is immers voortdurend het probleem, de zorg ook: je hebt je al die jaren goed ingezet; alles ging naar behoren; maar in die beslissende wedstrijd heb je één horde gemist, een collega op de hielen getrapt, bij de slalom een poortje niet naar behoren genomen, een lijn geraakt. Het resultaat: alle inspanning was voor niets; het heeft geleid tot een publieke afgang... Ook in het christenleven zijn er spelregels. Je kunt, als 't misloopt (als jij mis-loopt), 'voor niets' de wedloop gelopen hebben (Filippenzen 2:16).

c. de wijze waarop de topsporter 'doelgericht' is.

Het doel is duidelijk: de prijs, de erekrans (1 Kor. 9:24, Fil. 4:1 en 1 Tes. 2:9) Christenen hebben met top-atleten hun doelgerichtheid gemeen, maar er is wel groot verschil in de 'kwaliteit van de krans'. Is het er een die na korte tijd verwelkt is of is het er een die tot in alle eeuwigheid fris blijft, en zichtbaar? Zo spreekt Petrus erover: Dan zult u wanneer de hoogste herder verschijnt de krans van de luister ontvangen, die nooit verweikt. (1 Petrus 5:4). In het beeldgebruik over topsport zien we dat ene element: de ernst. Voor toeschouwers is sport amusement, tijdverdrijf. De topsporters zélf zien het anders: voor hen is het levensstijl en levensvervulling! Voor Christenen is het geloof niet anders: het is levensstijl, fulltime bezigheid, om uitermate ernstig te nemen

Vragen

1. Zijn er mensen bij wie jij deel uitmaakt van hun erekrans? Kun je mensen noemen die deel uitmaken van de jouwe? (1 Tes. 2:9)
2. Paulus gebruikt vooral beelden van individuele sporters. Zou er iets zijn te zeggen over christen-zijn en teamsport?
3. Welke andere manieren ken je om je als christen optimaal in vorm te houden?
4. Paulus spreekt over de mogelijkheid van diskwalificatie. Hoe zou dit jou/òns kunnen gebeuren? Wat kun je zelf, en wat kunnen we met elkaar doen om diskwalificatie te voorkomen?

3. GEADOPTEEERDE KINDEREN

Bedenk toch hoe groot de liefde is die de Vader ons heeft geschonken! Wij worden kinderen van God genoemd, en dat zijn we ook. Dat de wereld ons niet kent, komt doordat de wereld hem niet kent. Geliefde broeders en zusters, wij zijn nu al kinderen van God. Wat we zullen zijn is nog niet geopenbaard, maar we weten dat we aan hem gelijk zullen zijn wanneer hij zal verschijnen, want dan zien we hem zoals hij is. 1 Johannes 3:1,2

3.1. *Het meest kenmerkend*

'De meest kenmerkende vergelijking van de verhouding tussen de gelovigen en God in het Oude Testament', las ik ergens, 'is die van een herder en de schapen. De meest typerende vergelijking die de relatie tussen God en mens in het Nieuwe Testament beschrijft is die van de Vader en zijn kinderen'.

Natuurlijk is er ook iets te zeggen voor de stelling dat de grenzen tussen de twee beelden niet zo scherp te trekken zijn als hier gebeurt. In het Nieuwe Testament wordt ook over de herder en de schapen gesproken. De Here Jezus noemt zich 'de Goede Herder'. Omgekeerd spreekt ook het Oude Testament over de Here God die Israel beschouwt als zijn 'eerstgeboren zoon'. (Exodus 4:22) In Jesaja 63:16 komt zelfs tweemaal de benaming 'vader' voor, waarbij naar God verwezen wordt. 'U bent toch onze vader? [...] maar u, HEER, bent onze vader, van oudsher heet u Onze beschermer.

3.2. *In Christus Jezus*

Toch, al zijn dus er 'overlappingsen' tussen het Oude en Nieuwe Testament, het meest kenmerkende woord voor de relatie die wij met onze God mogen hebben is die van een vader en zijn zonen, zijn kinderen. Dat vinden we ook in het meest karakteristieke gebed van het Nieuwe Testament, het 'Onze Vader'. De Here Jezus noemt Hem als twaalfjarige echter al 'de Vader'. Het is het eerste woord dat we van Hem weten! Geen wonder dat de geestelijke leiders in de tempel door die jongen worden geïntrigeerd...

3.3. *Vanuit onze geschapenheid*

Nu kan men met reden zeggen dat we God 'Vader' kunnen noemen vanwege onze geschapenheid. Hij onze Schepper en wij kennen Hem dus als Vader. Zo kan men spreken vanuit Efeziërs 3:14, waar Paulus zegt: 'Daarom buig ik mijn knieën voor de Vader, die de vader is van elke gemeenschap in de hemelsferen en op aarde.' Zo kun je dus spreken, maar, zegt het Nieuwe Testament, wij zijn met name kinderen van God in onze Here Jezus Christus! Alleen omdat Hij de weg naar de Vader heeft geopend, zijn wij Gods kinderen. '...want door het geloof en in Christus Jezus bent u allen kinderen van God.' (Galaten 3:26) We merken overigens dat de woorden 'zonen' en kinderen' in de vertalingen wisselen. Het woord 'zonen' wil in de Bijbel niet alleen wijzen op mannelijke nakomelingen. Net zo min als het woord 'broeders' in het Nieuwe Testament per se alleen mannen zou omvatten. 'Broeders' en 'zonen' sluiten ook 'zusters' en 'dochters' in.

3.4. *Mede-erfgenamen*

De Here Jezus is onze oudste broer en alleen vanwege zijn werk is de weg naar God open. God opende zijn hart naar de mensen en juist voor ons, mensen uit de heidenwereld, geldt dat wij er eens niet bij hoorden, maar nu in Gods ontferming zijn aangenomen. God aanvaardt ons als zijn kinderen, als mensen die daarmee ook erfgenamen worden van de hemelse erfenis. We waren, zegt Petrus, 'Eens geen volk, nu bent u Gods volk; eens viel Gods ontferming u niet ten deel, nu wordt zijn ontferming u geschonken.' (1 Petrus 2:10). Paulus zegt het op vergelijkbare wijze in Romeinen 8: 'Allen die door de Geest van God worden geleid, zijn kinderen van God. U hebt de Geest niet ontvangen om opnieuw als slaven in angst te leven, u hebt de Geest ontvangen om Gods kinderen te zijn, en om hem te kunnen aanroepen met 'Abba, Vader'. De Geest zelf verzekert onze geest dat wij Gods kinderen zijn. En nu we zijn kinderen zijn, zijn we ook zijn erfgenamen, erfgenamen van God. Samen met Christus zijn wij erfgenamen: wij moeten delen in zijn lijden om met hem te kunnen delen in Gods luister.' (Romeinen 8:14-17)

3.5. *De betekenis*

Aan de ene kant betekent het dat we beseffen moeten dat ons diepste identiteit en onze grootste vervulling in het leven alleen in die relatie kunnen worden omschreven: het kennen van God. Wij mogen God kennen in een intieme, heel persoonlijke, innerlijk ervaren relatie. We vinden onszelf uiteindelijk alleen als we Hem kennen! Dat is wat de Bijbel zegt. Alleen als Hij er is, heeft ons leven zin, zijn wij mensen met hoop. Alleen dan is het leven opgenomen in een groter verband met een wezenlijke betekenis.

Dat is het grote verschil met zoveel andere mensen: ze hebben geen Vader, geen hemelse Vader die er altijd is, in Wie ze de zo noodzakelijke geborgenheid ervaren kunnen. Zij zijn daarom mensen zonder hoop. Hun identiteit wordt niet voor alle eeuwen bevestigd, hun wordt niet beloofd dat hun namen staan in het Boek van het Leven. Dat is een immense tragedie. Zo te leven, zeventig, tachtig jaren, negentig misschien. En dan houdt het op, voor altijd, menen ze. Verder is er niets, in elk geval is er niets zeker. Mensen zonder hoop... Als wij echter geloven in de Here Jezus, wordt ons verteld dat het dan niet ophoudt: wij zijn opgenomen in Gods ontferming. Ons leven is verborgen met Christus in God. Hij is Dezelfde, gisteren, heden en tot in alle eeuwigheid. We zijn geborgen. Volstrekt veilig. Absoluut onaantastbaar.

Het tweede is dus die toekomstgerichtheid. Voor ons ligt een toekomst bij God, een thuis, een huis met vele woningen. Voor ons ligt de ontmoeting die nooit zal ophouden, met Christus Zelf, die ook wij zullen zien. 'U hebt hem lief zonder hem ooit gezien te hebben;' zegt Petrus, en zonder hem nu te zien gelooft u in hem en ervaart u een onuitsprekelijke, hemelse vreugde, omdat u het einddoel van uw geloof bereikt: uw redding. (1 Petr. 1: 8)

Er is nog een derde punt. Wij zullen Hem zien, zoals Hij is. We zullen Hem niet alleen 'van de buitenkant kennen', maar ook zijn innerlijk meemaken. Dat houdt kindschap ook in. 'Ziet, welke een liefde ons de Vader heeft gegeven, dat wij kinderen Gods genoemd worden, en wij zijn het (ook).' Het gaat hier niet alleen om een wijze van spreken. Het gaat hier niet om plechtige en stimulerende taal die ons kan aanspreken. Het gaat niet om een metafoor, een vergelijking die ons treft door zijn diepzinnigheid. Nee, Johannes zegt hier: mensen het gaat hier om feiten! Het gaat om een status, een relatie, een identiteit die echt zo is. Wij zijn kinderen! Niet uit onszelf, maar door Hem aangenomen. En dan is het woord: Geliefde broeders en zusters, wij zijn nu al kinderen van God. Wat we zullen zijn is nog niet geopenbaard, maar we weten dat we aan hem gelijk zullen zijn wanneer hij zal verschijnen, want dan zien we hem zoals hij is.' (1 Joh. 3: 2)

Dan ligt er dus nog heel wat voor ons open, waarvan we de contouren nauwelijks zien. Het gaat ons bevattingsvermogen te boven. De dingen die God voor ons bereid heeft zijn in geen mensenhart opgekomen, lezen we elders. Wij zullen Hem zien. Wij zullen Hem gelijk wezen, zegt Johannes. Dat is een woord dat misverstand kan oproepen. Het betekent stellig niet dat de ongelijkheid tussen Christus en ons zal zijn verdwenen. Het wil stellig evenmin zeggen dat wij 'met God een worden', met Hem 'samenvloeien', zoals allerlei mystici wel hebben beweerd. Het verschil zal ongetwijfeld blijven. Hij blijft God en wij blijven mens. Maar we zijn verheerlijkte mensen! Zoals God in de Hof wandelde en met Adam en Eva, zijn vrienden, sprak, zo zal er kennelijk weer een diepe relatie met Christus en net de Vader zijn. Wij zullen Hem zien!

Dat zijn wat zaken - lang niet uitputtend besproken - die met dat 'zoonschap', 'kindschap' te maken hebben. En dan staat er in 1 Johannes 3 nog een zin achter: 'Ieder die dit vol vertrouwen van hem verwacht maakt zich rein, zoals ook Jezus rein is.' Dat gaan we nu doen, een heel leven lang.

Vragen

1. Welke veranderingen heb je tijdens je leven / in de afgelopen eeuw gezien bij het begrip Vader? Hoe beoordeel je die?
2. De belangrijkste taak van ouders is de opvoeding van hun kinderen. Hoe maak je dit mee bij God, die je Vader is? Wat verwacht je?
3. In Jes. 66:13 vergelijkt God zich met een moeder: 'Zoals een moeder haar zoon troost, zo zal ik jullie troosten; in Jeruzalem zul je troost vinden.' Wat betekent die vergelijking voor je?
4. Een vader laat zijn kinderen op een gegeven moment los. Wat betekent het dat zo niet over God wordt gesproken?

4. PELGRIMS

Door zijn geloof ging Abraham, toen hij geroepen werd, gehoorzaam op weg naar een plaats die hij in bezit zou krijgen, en hij ging op weg zonder te weten waarheen. Door zijn geloof trok hij naar het land dat hem beloofd was maar hem nog niet toebehoorde. Samen met Isaak en Jakob, mede-erfgenamen van de belofte, woonde hij daar in tenten omdat hij uitzag naar een stad met fundamenten, door God zelf ontworpen en gebouwd. [...] Ze keken reikhalzend uit naar een beter vaderland: het hemelse. Daarom schaamt God zich er niet voor hun God genoemd te worden en heeft hij voor hen een stad gereedgemaakt. Hebreeën 11:8-10,16

Christenen worden in het Nieuwe Testament aangeduid als 'vreemdelingen' oftewel als 'pelgrims'. In de Brief aan de Hebreeën wordt over dat 'pelgrim-zijn' met name gesproken in hoofdstuk 11. In dat bekende hoofdstuk wordt de tastbaarheid van het geloof geïllustreerd, aan de hand van de ervaring van individuele gelovigen. Van Abraham staat dat hij door God geroepen werd en naar die Stem luisterde. Hij is 'in gehoorzaamheid getrokken naar een plaats die hij ter erfenis zou ontvangen en hij vertrok zonder te weten waar hij komen zou' (11:8). Hij verbleef - en dat was nu geloof - 'in het land der belofte, als in een vreemd land'. Met nadruk staat erbij dat hij in het land Kanaan 'in tenten woonde', net als Izaak en Jakob. Waarom deed hij dat? Waarom nam hij steeds genoeg met zo'n wankel en steeds aangevochten bestaan? 'Hij zag uit naar een stad met fundamenten, waarvan God de ontwerper en bouwmeester is.' (11:9,10)

Drie generaties aartsvaderlijke familie hebben zich tot de dood toe moeten vastklampen aan Gods beloften. 'Zij allen zijn in geloof gestorven; wat hun beloofd was zagen ze geen werkelijkheid worden, ze hebben slechts een glimp ervan begroet, en ze zeiden van zichzelf dat zij op aarde leefden als vreemdelingen en gasten', zegt de Brief aan de Hebreeën ervan. 'Zij keken uit naar', wordt vervolgens gezegd, 'een vaderland'. En er staat bij dat dit een 'hemels vaderland' was, een 'beter vaderland'. (14 - 16) Zij waren mensen die in deze wereld rondzwierven en naar hun bestemming zochten, maar die beseften dat hun wortels, hun 'roots', uiteindelijk niet op deze aarde lagen... Paulus zegt dat op zijn manier net zo: '... wij hebben ons burgerrecht in de hemel, en van daar verwachten wij onze redder, de Heer Jezus Christus. Filippenzen 3:20.

4.1. Op doorreis

Gelovigen heten dus 'pelgrims', mensen die op doorreis zijn. De vraag voor ons is natuurlijk: Is dat wel waar? Typeert die term 'pelgrim' ook ons bestaan? Niemand van ons woont in een tent; zelfs in de vakantie kruipen we vaak in een hotel of een caravan; geen losse boel. We rijden in auto's en wonen in 'mooi afgewerkte huizen' (Haggaï 1, 4). Wij zijn met alle vezels van ons bestaan aan deze wereld verbonden. Zijn wij pelgrims? Zijn wij echt 'op doorreis'? Zijn wij hier 'vreemdelingen'?

Wat is er met dat pelgrim-zijn gemeoid? John Bunyan schreef 'A Pilgrim's Progress / Een Christenreize naar de Eeuwigheid'. Na allerlei lichamelijke beproevingen en geestelijke gevaren te hebben doorstaan bereiken de Pelgrim (die in het boek 'Christen' heet) en zijn metgezel het Jeruzalem dat boven is. Ook onze pelgrimsreis heeft dit doel.

Ten tweede sluit het begrip 'pelgrim' in dat we ons tijdens die reis niet hechten aan deze wereld. Als ons nou eens heel veel werd ontnomen, konden we dan toch nog verder? Als er schaarste kwam, gebrek aan allerhande voedsel, goederen en diensten, wat dan? Zouden we samen met de profeet Habakuk in staat zijn ons blij met God te voelen? 'Al zal de vijgenboom niet bloeien', konden we toch juichen: 'God, de Heer is mijn kracht'? Dat kon Habakuk kennelijk (3, 17 e.v.).

We krijgen gelukkig geen opdracht om buiten de werkelijkheid te gaan staan, om ons af te sluiten van de rest, afzijdig van de boze buitenwereld. Veel uitspraken van de Here Jezus en ook van Paulus (bijv. 1 Korintiërs 5:10) maken ons dat duidelijk. En toch mag ons leven niet te intiem verstrengeld raken met de zaken en aangelegenheden van 'de wereld'. Tegenover die liefde voor de huidige wereld staat Paulus' heel krachtige aansporing: 'Als u nu met Christus uit de dood bent opgewekt, streef dan naar wat boven is, waar Christus zit aan de rechterhand van God. Richt u op wat boven is, niet op wat op aarde is.' (Kolossenzen 3:1,2) Hoe vast zitten we aan de dingen van onze wereld? Dat is een test, een van de vele, van ons geloof. Zijn we rijk aan goederen, of 'rijk bij God'? (Lucas 12:21) Verraden wij onszelf, als het erop aankomt net als de vrome Joden deden, die bij het proces tegen de Heer riepen: 'Wij hebben geen andere koning dan de keizer!' (Johannes 19:16) Staan we aan de kant van de engelen. als ze zingen 'Halleluja, halleluja, amen, halleluja', bij de val van 'de grote stad Babylon'? Of staan wij aan de kant van de 'kooplieden der aarde', die over haar ondergang 'wenen en rouw bedrijven'? (Openbaring 17-19) Dat zijn diep borende vragen!

4.2. bemoedigingen

Er zijn echter nog andere dingen te zeggen, meer bemoedigende dingen. In de eerste plaats pleegt dat begrip 'pelgrims' een aanslag op elk besef van ons leven als doelloos! We weten dat de Weg niet het Doel is; er kan maar één bestemming zijn, een Bestemming, die God eraan verleent. Bovendien zijn pelgrims geen 'conformisten', geen 'verdedigers van de status quo' omdat geen situatie in aardse samenlevingen als zodanig het eindpunt kan zijn. Zolang het Rijk van God nog niet op aarde gerealiseerd is, kan het Uiteindelijke Doel niet zijn bereikt. Het Eindpunt ligt elders! Pelgrims verdedigen de gevestigde orde niet, al was het alleen maar, omdat ze bezwaar maken tegen dat 'gevestigde' karakter dat ze per definitie dan ook niet zien zitten! Er schuilt iets radicaals (herkenbaar of minder opvallend, latent, aanwezig) in pelgrims...

Ten tweede komt het moment van aankomst. De tijd van reizen is bijna voorbij. 'Dit bedoel ik broeders: de tijd is kort. Ten slotte, laten zij die een vrouw hebben, zijn als zonder vrouw; die wenen, als weenden zij niet; die blijde zijn, als waren zij niet blijde; die kopen, als zouden zij er niets van behouden; die van de wereld gebruik maken, als zouden zij haar niet ten einde toe gebruiken. Want het uiterlijk van deze wereld is bezig te verdwijnen.' (1 Korintiërs 7:29-31) 'Het heil is ons nu meer nabij dan toen wij tot het geloof kwamen. De nacht is ver gevorderd. de dag is nabij.' Dat zei Paulus al in Romeinen 13:11,12. Sindsdien is de dag nog meer nabij en de nacht nog meer gevorderd... Als Paulus gelijk heeft, kunnen we van de wereld 'gebruik maken' zonder er echt deel hebben aan te hebben, zonder er uiteindelijk in op te gaan, zonder dat je geloof in God in de ontmoeting met de wereld gedoemd is om op te lossen.

In de derde plaats heeft zo geloven, zo pelgrim-zijn, te maken met een bepaalde manier van kijken. Een soort ogen die een mens krijgt, wellicht ook in de loop van een leven ontwikkelt. Geloven is een manier van zien. Dat staat meteen aan het begin van Hebréeën 11 : 'Het geloof nu is de zekerheid er dingen, die men hoopt, en het bewijs der dingen die men niet ziet.' In het geloof is niet onzekerheid het probleem, maar onzichtbaarheid! In het geloof is die zekerheid gegeven, maar we kunnen die nog niet zien, heel vaak althans nog niet zien. Daarmee gaat het dan ook om 'een manier van tegen de dingen aankijken'. Hoe is het anders mogelijk dat van de twaalf verkenners die Mozes uitstuurde, tien alleen de hoge muren en de onneembare vestingen van het Beloofde Land zagen, en twee dat alles ook gezien hadden, maar desondanks er geheel van overtuigd waren dat God aan het volk Israel dat Land en de steden zou geven? (Numeri 13 en 14, vooral 13:27-33 en 14:6-9) Hoe komt het dat de verschijning van de reus Goliath het Israëlitisch leger panisch maakt. zodat ze alleen 's mans lengte en omvang zien, en één jongeman, David, de kracht van die man niét vergelijkt met die van hem zélf, maar met die van God? Hoe komt het dat hij dan de moed heeft om met die man de strijd aan te binden en nota bene hem in die strijd verslaat? (Zie 1 Samuel 17:24-26) Het heeft te maken met zijn manier om de dingen te zien en dienovereenkomstig anders te taxeren dan zijn omgeving.

Geloof is dus 'a way of seeing'; nergens blijkt dat misschien meer dan bij pelgrims, bij mensen op doortocht. Je ziet de onzichtbare dingen, maar dat zijn, zegt Paulus, nu net de éeuwige dingen, de onvergankelijke dingen! (2 Kor.4:18) Als we in God geloven, heeft dat te maken met ons zicht op de Werkelijkheid, zoals die echt is. Waar ze 'de Onzienlijke' in het oog hielden, kregen mensen een einddoel in zicht dat ook echt bestaat! Er is een stad met fundamenten! Ze bezaten geen tentpin om zich mee vast te spijkeren aan deze wereld, maar ze hadden wel een doel, een schitterende stad, die door God Zelf in zijn Eeuwige Werkelijkheid gefundeerd is. Om zo'n manier van kijken, en zo manier van aankomen, mogen we bidden. Het is niet zozeer de beste manier van leven; het is de enige manier!

Vragen

1. Welke verschillen bedenk jij tussen onze huidige wereld en de nieuwe aarde?
2. Pelgrims hebben vaak een motto — een zin, tekst of gedicht — dat tijdens de reis steeds in gedachten komt en helpt om 'de moed er in te houden'. Wat is jouw motto?
3. Hoe bewerk jij in jezelf dat je wel gebruik maakt van de dingen in deze wereld, maar er niet aan hecht?
4. Op pelgrimsreis ga je gewoonlijk samen. Wat betekent onze gemeente voor je op de reis?

5. BRUID VAN CHRISTUS

Mannen, heb uw vrouw lief, zoals Christus de kerk heeft liefgehad en zich voor haar heeft prijsgegeven om haar te heiligen, haar te reinigen met water en woorden en om haar in al haar luister bij zich te nemen, zodat ze zonder vlek of rimpel of iets dergelijks zal zijn, heilig en zuiver. [...] Dit mysterie is groot en ik betrek het op Christus en de kerk. Efeziërs 5:25-27, 32

De dichter Gerrit Achterberg heeft eens een gedicht geschreven waarin de bruid haar relatie tot de bruidegom bezingt. De eerste regels van 'De Bruid zingt' luiden:

'Ik heb mijn lichaam prijsgegeven,
en prijsgegeven zal ik zingen
de nooitgekende sidderingen.'

Het gaat in dat gedicht, en in de werkelijkheid van het leven natuurlijk ook, om de toewijding, de overgave, van een vrouw aan een man. Dat is het thema van Bruidegom en Bruid. Het gaat in de relatie tussen man en vrouw om (wederzijds geschonken en ervaren) toewijding. Zo hoort het te zijn, althans.

5.1. *Bruidegom en Bruid in het Oude Testament*

Een heel complex aan termen en gedachten in de Bijbel raakt dit onderwerp van bruidegom en bruid. In het Oude Testament wordt herhaaldelijk gesproken over het volk Israel, dat met God is 'gehuwd'. Op veel plaatsen in de Profeten (Jeremia, Hosea en anderen) wordt erop gehamerd dat Israel aan haar Heer en Maker exclusieve trouw verschuldigd is. Over Israel zegt God: '... en zoals de bruidegom zich verheugt over zijn bruid, zo zal je God zich over jou verheugen.' (Jesaja 62:5) 'Ik zal je voorgoed tot mijn vrouw maken, ik zal je hecht aan mij verbinden, door liefde en ontferming. Mijn vrouw zul je zijn, want ik beloof je trouw, en jij zult de HEER toegewijd zijn.' (Hosea 2:19, 20) Echter in alles blijkt het volk, dat een Verbond met God aangegaan is, ontrouw te zijn aan diezelfde God. '10 'Overal is ontrouw', zegt Jeremia 23:10; het volgende vers vult aan: 'Want profeten en priesters zijn verdorven'. 'Echtbreuk' kan zowel letterlijk als geestelijk worden opgevat, zoals al in Exodus blijkt. In hoofdstuk 34:12-16 wordt van een 'overspelig nalopen' van de afgoden gesproken.

5.2. *Bruidegom en Bruid in het Nieuwe Testament*

In het Nieuwe Testament treffen we, op soortgelijke wijze, de relatie van de Christelijke Gemeente met Christus, die Zich met haar verbonden heeft. Jezus is de Bruidegom, de Gemeente is de Bruid. Ook in dit beeld (want natuurlijk is het een béeld) gaat het weer om exclusieve trouw en afhankelijkheid van de bruid aan haar bruidegom. Anderzijds gaat het om de tederheid van de bruidegom voor de bruid, zijn liefde die zichzelf aan haar wegschenkt. In het Nieuwe Testament wordt de afhankelijkheid van de bruid, de Gemeente van Jezus, verbonden aan het besef dat Jezus alles voor haar heeft overgehad, zijn leven voor haar gegeven heeft. De bekendste plaats in het Nieuwe Testament is wellicht hoofdstuk 5 van Paulus' Brief aan de Efeziërs. Als hij spreekt over de huwelijksrelatie tussen gelovige partners zegt Paulus immers: 'Mannen, hebt uw vrouw lief ...' Voordat hij die woorden tot de mannen spreekt, heeft Paulus zich al tot de vrouwen gericht: 'Vrouwen, erken het gezag van uw man als dat van de Heer, want een man is het hoofd van zijn vrouw, zoals Christus het hoofd is van de kerk, het lichaam dat hij gered heeft. En zoals de kerk het gezag van Christus erkent, zo moeten vrouwen in ieder opzicht het gezag van hun man erkennen.' (Efeziërs 5:22-24)

Dat die woorden in onze tijd en cultuur niet zo 'lekker liggen' is onmiskenbaar. Ze geven echter, uit christelijk perspectief, een fundamentele en onverbrekelijke band aan. De gemeente en de Heer zijn onscheidbaar, al lijken ze niet altijd onafscheidelijk...

5.3. *Overgave*

De redenen waarom de bruid, de christelijke gemeente, haar man trouw moet zijn ligt in wat Hij voor haar gedaan heeft om haar te winnen. Hij heeft voor haar zijn leven overgehad en ook daadwerkelijk zijn leven gegeven. In diverse passages in het Nieuwe Testament wordt er zo over gesproken. Christus' dood aan een kruis en de reiniging van de bruid door zijn bloed horen bijeen, zo blijkt. Opmerkelijk is echter dat al vroeg in het Evangelien, als het thema van Christus' kruisdood nog helemaal niet gehoord wordt, de term 'bruidegom' (en bij implicatie ook de term 'bruid') al gebezigd wordt. Johannes de Doper verklaart desgevraagd dat hij niet de Christus is, noch Elia noch de profeet. (Johannes 1:20-23) Johannes komt daarna met de uitspraak: "Ik ben de messias niet, maar ik ben voor hem uit gezonden." De bruidegom krijgt de bruid; de vriend van de bruidegom staat te luisteren

en is blij dat hij de stem van de bruidegom hoort. Dat vervult mij met grote vreugde. Hij moet groter worden en ik kleiner..' (Johannes 3: 28-30) Johannes

noemt zich dus de vriend van de bruidegom, die zich verheugt over de stem van de bruidegom. Christus is, zegt hij, ook de bruidegom.

Het intense Leven van de bruidegom draagt vrucht in het leven van de gelovige, de bruid. Teksten in Galaten 5, over de vrucht van de Geest, of Johannes 15 over het 'blijven in Hem' en het vrucht dragen, zinspelen er kennelijk ook op. 'Maar zonder mij kun je niets doen.' (vers 5). In het verband van Johannes 15 zegt Christus ook: 'Jullie zijn al rein door alles wat ik tegen jullie gezegd heb. Blijf in mij, dan blijf ik in jullie.' (vers 3)

In het boek Openbaring, in hoofdstuk 14, worden degenen die in heel moeilijke omstandigheden Jezus trouw zijn gebleven, de honderdvierenveertig duizend, 'de losgekochten van de aarde' geïntroduceerd. Ze heten 'maagdelijk', en volgen het Lam waar hij ook heengaat. In Openbaring lezen we, in verband daarmee, soms eveneens van smetteloos witte gewaden, het kenmerk van overwinnaars die uit de oorlog terugkomen kan zijn, maar ook de kleur van de kleren van de smetteloze, ongerepte bruid.

5.4. Wat houdt dit in?

Wat houdt dat in in een tijd als de onze, waarin er inderdaad 'goden en heren in menigte' zijn (1 Korintiërs 8)? Mevrouw Sinclair Stevenson, een Britse dame, verbonden aan een zendingsorganisatie in het voormalige Brits-Indië, schreef ooit een gezaghebbend boek over de rituelen van de kaste van de Brahmanen. Dan schrijft ze het volgende:

'Vaak, als ze een tempel binnenging om een bepaald ritueel of ceremonie te observeren, heeft de schrijfster tegen degene die er het ritueel uitvoerde gezegd: 'U zult begrijpen dat ik een andere geestelijke Koning dien. Ik vertrouw erop dat u me niet iets laat doen dat afvalligheid aan mijn Koning zou betekenen' en altijd heeft ze op haar verzoek een uitermate begrijpende reactie gekregen en is haar precies gezegd wat ze dan wel en niet kon doen.' Het is dus mogelijk om naar andersgelovigen hoffelijk en ook principieel te zijn! In overgave aan Hem is bovendien niet alleen sprake van 'zachtheid' of zelfs 'weekheid', maar ook van 'weerbaarheid' ten opzichte van allen en alles wat de relatie met Hem bedreigt.

Vragen

1. Wat vind je van de vergelijking Bruidegom en Bruid als het gaat over de Here Jezus en ons — zijn gemeente?
2. Waar zie je het gevaar dat onze gemeente andere keuzes maakt dan trouw te zijn aan haar Heer?
3. Kun je vertellen waar jij in het afgelopen jaar een grens hebt getrokken, en niet meegedaan aan een activiteit omdat je trouw aan de Heer wilde zijn (... liever niet 'bijvoorbeeld', maar een echte gebeurtenis.)